

2) вивчення міжнародного досвіду для формування правової основи діяльності суб'єктів безпеки;

3) використання міжнародного досвіду для формування вітчизняної наукової думки в галузі безпеки суб'єктів господарювання;

4) використання міжнародного досвіду для формування національних стандартів в галузі безпеки;

5) використання міжнародного досвіду в системі підготовки кадрів для безпеки суб'єктів господарювання;

6) використання міжнародного досвіду для формування техніки та технології в галузі безпеки на підприємствах України;

7) використання міжнародного досвіду для розробки методології досягнення безпеки на вітчизняних підприємствах тощо.

За результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що в Україні на теоретичному рівні набуло поширення вивчення міжнародного досвіду з питань економічної безпеки суб'єктів господарювання, тоді як у практичній діяльності цих суб'єктів його практично не використовують. Отже, нагальною потребою стає розробка на державному рівні законодавчих актів та методичних рекомендацій щодо їх застосування, які б давали можливість адаптувати міжнародний досвід у галузі безпеки суб'єктів господарювання.

Література:

1. Крутов В.В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва. Монографія. – К.: «Фенікс», 2008. – 496с.
2. Минаев Г.А. Безопасность организации. Учебник. – К.: КНТ, 2009. – 440с.
3. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія /Авт. кол./ Під заг. ред. Кириченко О.А., Сідака В.С. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403.

*Надія Головай, к.е.н., доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Вінниця, Україна*

АДАПТАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ДО УМОВ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні умови ведення господарської діяльності характеризуються глобальною інформатизацією та суттєвим зростанням питомої ваги інтелектуальних продуктів, що обумовило корінні зміни уявлень теоретиків та практиків про підприємство. Розвиток постіндустріальної економіки призвів до зростання ролі інтелектуальних ресурсів, які є складовою господар-

ської діяльності всіх підприємств, не зважаючи на те, що не існує адекватних інструментів виміру їх вартості. Проте, саме інтелектуальні ресурси створюють додаткову цінність, надаючи можливість довгострокового функціонування підприємства та збільшення його ринкової вартості. За таких умов виникають розбіжності між балансовою та ринковою вартістю підприємства. Недостовірне відображення вартості підприємства у фінансовій звітності пов'язують з унеможливленням оцінки сформованого на підприємстві інтелектуального капіталу (інноваційних технологій, отриманих під час власних досліджень та розробок, кваліфікації персоналу, високої репутації серед клієнтів тощо).

Науковці та практики, акцентують увагу на важливості інтелектуального капіталу для забезпечення успішної діяльності підприємств. Інтелектуальний капітал став визначальним чинником розвитку різних галузей економіки: виробництва, торгівлі, закладів освіти, охорони здоров'я та є універсальним критерієм високої оцінки й ефективності господарювання. [1-5].

Водночас, традиційна інформаційна система, якою була і залишається система фінансового обліку, не забезпечує користувачів повною та об'єктивною інформацією про наявність та ефективне використання інтелектуальних ресурсів і їх можливий вплив на досягнення стратегічної мети, відображаючи в складі поточних витрат інвестиції у розвиток більшості структурних елементів інтелектуального капіталу. Відображення стратегічно важливих для підприємства інвестицій у якості витрат поточного періоду дезорієнтує менеджмент, оскільки відповідно до традиційного обліку, здійснення таких інвестицій знижує ефективність господарської діяльності підприємств.

Основна проблема відображення окремих елементів інтелектуального капіталу в обліку у складі нематеріальних активів, полягає в діючих умовах визнання, що пов'язано з порядком ідентифікації, оцінки та можливості отримання майбутніх економічних вигод [2,3,5].

Зокрема, проблема достовірної оцінки та можливості отримання майбутніх економічних вигод стосується розробок, що здійснюються підприємствами для власних потреб. Відсутність впевненості в кінцевих результатах та гарантій отримання в майбутньому економічних вигод від використання цих розробок, сприяє віднесенню витрат, пов'язаних з цими роботами, на поточні витрати звітного періоду.

Дотримання такої облікової політики унеможлиблює визначення достовірної оцінки інтелектуального продукту, тому його оцінюють і відображають в обліку лише за символічною вартістю, далекою від реальності або не відображають в обліку зовсім. Отже, реальна вартість такого інтелектуального продукту не відповідатиме обліковій оцінці, або взагалі не відображатиметься у складі капіталізованих вкладень, що викривлює показники балансу та іншої звітності про результати господарської діяльності.

Враховуючи вимогу ідентифікації, у складі нематеріальних активів підприємства визнається лише окрема частина інтелектуального капіталу (ідентифікована частина інтелектуального капіталу), інші зазначені структурні елементи не враховуються – це неврахована в бухгалтерському обліку частина інтелектуального капіталу підприємства, що здатна генерувати прибуток у майбутніх періодах (неідентифікована частина інтелектуального капіталу). Ідентифікована частина інтелектуального капіталу представлена об'єктами інтелектуальної власності і, частково, структурним капіталом (бази даних, дослідження та розробки тощо). Неідентифікована частина (людський капітал) невіддільна від власника, і, відповідно, невідчужувана від нього. Враховуючи зазначене, більшість дослідників вважають, що знання та навички персоналу не належать підприємству і не можуть визнаватися його активами.

Проте завдяки використанню людського капіталу, забезпечуються конкурентні переваги багатьох підприємств. Наприклад, для приватної клініки або аудиторської фірми основною складовою інтелектуального капіталу є досвідчені працівники, які надають послуги клієнтам, використовуючи власні професійні знання. Інші підприємства використовують знання або професійні навички своїх працівників в спортивних змаганнях (спортивних, інтелектуальних та ін.) та при створенні продуктів інтелектуальної діяльності (розробка промислових зразків, програмного забезпечення тощо).

Людський капітал і наукові дослідження та розробки, є елементами внутрішньо генерованого інтелектуального капіталу. Створені людським капіталом продукти інтелектуальної діяльності, якщо є можливість оцінити їх та ідентифікувати, оформляються як об'єкти інтелектуальної діяльності та відображаються у складі нематеріальних активів підприємства. Отже, вплив інтелектуального капіталу на вартість підприємства може забезпечуватися як за допомогою використання цінних знань та інновацій, які неможливо простежити у фінансовій звітності, так, і через відображені в обліку придбані або створені об'єкти інтелектуальної власності.

Отже, притаманні сучасній системі обліку недоліки, перш за все, пов'язані з відсутністю капіталізації деяких стратегічно важливих інвестицій. Враховуючи це, традиційний облік виявився неспроможним надати повну та достовірну інформацію щодо окремих інтелектуальних цінностей підприємства, оскільки вони списуються на поточні витрати і не знаходять належного відображення в складі нематеріальних активів протягом періоду, в якому вони генерують прибутки.

Незважаючи на вищезазначені проблемні питання методики обліку окремих елементів інтелектуального капіталу, ринок інтуїтивно враховує їх вплив на ефективність діяльності підприємства та забезпечує його розвиток у майбутньому. Отже, перевищення ринкової вартості підприємства над його балансовою вартістю пов'язане з наявністю ресурсів, що не вра-

ховуються на балансі, але враховуються суб'єктами ринкових відносин (аналітиками, потенційними інвесторами, акціонерами), тобто з наявністю неідентифікованих активів, сукупність яких, як правило, формує інтелектуальний капітал відповідного підприємства.

Використання в господарській діяльності неідентифікованої частини інтелектуального капіталу створює різницю між ринковою та балансовою вартістю підприємства. Традиційна бухгалтерія визнає таку різницю лише при придбанні підприємства як гудвіл і визначає останній як перевищення вартості підприємства над справедливою вартістю чистих активів. За таких умов, діюча практика відображення в обліку інтелектуального капіталу суттєво знижує об'єктивність обліково-інформаційного забезпечення в управлінні його формуванням та ефективністю використання. Це унеможливає оцінку ефективності прийнятих управлінських рішень щодо стратегічного розвитку підприємства.

Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення формування та подальшого розвитку інтелектуального капіталу, дає можливість забезпечити контроль за ефективним використанням тих ресурсів, без яких неможлива господарська діяльність сучасних підприємств. Не дивлячись на це, облікова теорія і практика не забезпечує повного відображення в звітності інформації про наявні стратегічні активи підприємств. Отже сьогодні є актуальною проблемою ідентифікація інтелектуального капіталу як ресурсу, безперервний його розвиток і ефективне використання в управлінні за умов динамічності, мінливості та невизначеності зовнішнього середовища.

Література:

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія / С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
2. Мэтьюс М.Р., Перера М.Х.Б. Теория бухгалтерского учета: Учебник / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера. / [Пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой]. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
3. Проблеми ефективного використання інноваційних ресурсів економічного розвитку / Л. Нападовська // Вісник КНТЕУ. – 2004. – №6. – С.63-70.
4. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку: Монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
5. Экклз Роберт Дж. Революция в корпоративной отчётности: Как разговаривать с рынком капитала на языке стоимости, а не прибыли / [Роберт Дж. Экклз, Роберт Х. Герц, Э. Мэри Киган, Дейвид М.Х. Филипс] / [Пер. с англ. Н. Барышниковой]. – М.: «Олимп – Бизнес», 2002. – 400 с.